

Η Αμυντική Διπλωματία των Μικρών Κρατών: Η Περίπτωση της Κυπριακής Δημοκρατίας

Ερευνητικό κείμενο

Ιούνιος 2023
Αρ. 11

Copyright © 2023 | All Rights Reserved

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Διεύθυνση: Ανδρέα Ζάκου, Γρ.301, 2404 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος,

Τηλέφωνο: +357 22 664470 ■ Email: info@ispd.org.cy ■ www.ispd.org.cy

Το Ινστιτούτο προάγει τον ελεύθερο και ανοιχτό δημόσιο διάλογο που εδράζεται στον ορθολογισμό και στην επιστημονική τεκμηρίωση. Οι απόψεις που εκφράζονται σε δημοσιεύσεις του Ινστιτούτου εκφράζουν αποκλειστικά τον/την συγγραφέα ή τους συγγραφείς και δεν αντανακλούν απαραίτητα τις απόψεις του Ινστιτούτου.

Ερευνητικός Συνεργάτης
(Research Associate)

Περί του συγγραφέα

Ο Μαρίνος Παπαϊακείμ είναι ερευνητής στο χώρο των Διεθνών Σχέσεων, της Διπλωματίας και της Άμυνας. Έχει εκτελέσει καθήκοντα ερευνητικού συνεργάτη στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Λευκωσίας και Διευθυντής του Royal Commonwealth Society Cyprus. Εργάστηκε επίσης ως βοηθός διδασκαλίας και ειδικός ερευνητής/επιστήμονας στο Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Κατέχει πτυχίο Ιστορίας από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου ενώ ολοκλήρωσε το μεταπτυχιακό του δίπλωμα στην Εξωτερική πολιτική και Διπλωματία στο Πανεπιστήμιο του Λάνκαστερ (Ηνωμένο Βασίλειο). Επί του παρόντος, είναι υποψήφιος διδάκτορας στη Διπλωματία και στις Διεθνείς Σχέσεις στο Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κύπρου και η διδακτορική του διατριβή εξετάζει τη Αμυντική Διπλωματία των Μικρών Κρατών σε Παρατεταμένες Συγκρούσεις. Τα κύρια ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων τα ακόλουθα: Αμυντική/ Στρατιωτική Διπλωματία, Μικρά Κράτη, Δημόσια Διπλωματία, Παρατεταμένες Συγκρούσεις, Ιστορία της Διπλωματίας, Εξωτερική Πολιτική κ.α.

Η Αμυντική Διπλωματία των Μικρών Κρατών: Η Περίπτωση της Κυπριακής Δημοκρατίας

Είναι γεγονός ότι τα μικρά κράτη, λόγω της περιορισμένης στρατιωτικής ισχύος που διαθέτουν (τόσο σε ανθρώπινους όσο και σε υλικούς πόρους), αντιμετωπίζουν ποικίλες προκλήσεις αναφορικά με την διασφάλιση της ασφάλειας και της κυριαρχίας τους (Keohane, 1969). Παρόλο που τα περισσότερα από τα μικρά κράτη διατηρούν ένοπλες δυνάμεις και διαθέτουν στρατιωτικά μέσα για σκοπούς αποτροπής, η χρήση τους δεν αποτελεί πρωταρχική επιλογή, δεδομένου ότι η στρατιωτική εμπλοκή θα ήταν επιζήμια για αυτά χωρίς το αναμενόμενο όφελος. Ως εκ τούτου, η διπλωματική οδός αναδεικνύεται ως ζωτική πτυχή για την εξασφάλιση της ασφάλειάς τους (Hey, 2003). Υπό αυτό το πρίσμα, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αξιοσημείωτη προσπάθεια πρωτοβουλιών από τα μικρά κράτη, χρησιμοποιώντας τους στρατιωτικούς τους πόρους ως ένα ακόμα εργαλείο της ευρύτερης διπλωματικής τους προσπάθειας, μια πολιτική η οποία έχει χαρακτηριστεί ως αμυντική διπλωματία. Το παρών κείμενο επιχειρεί να εξετάσει την αμυντική διπλωματία των μικρών κρατών συζητώντας τις διάφορες πρακτικές και δράσεις που ακολουθούν, επισημαίνοντας παράλληλα τις προκλήσεις που ενδεχομένως να αντιμετωπίζουν κατά την ενάσκηση της συγκεκριμένης πολιτικής, αντλώντας παραδείγματα από τη περιπτωσιολογική μελέτη της Κυπριακής Δημοκρατίας (ΚΔ).¹

Αμυντική Διπλωματία

Ο 'παραδοσιακός' ρόλος των ενόπλων δυνάμεων και των Υπουργείων Άμυνας (παλαιότερα γνωστά ως Υπουργεία Πολέμου) συνδεόταν αποκλειστικά με τη χρήση βίας ή την απειλή αυτής για σκοπούς άμυνας, αποτροπής, καταναγκασμού ή επέμβασης (Goodman, 1996; Huntington, 1957; Janowitz, 1960). Τις τελευταίες δεκαετίες ωστόσο, ειδικά μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, εμφανίστηκε τόσο στο δημόσιο όσο και στο ακαδημαϊκό λόγο μια νέα προσέγγιση η οποία απομακρύνεται από την αποκλειστική στρατιωτική/επιχειρησιακή αντίληψη και ερμηνεία των ενόπλων δυνάμεων ως φορέων άμυνας και αποτροπής αλλά αναδεικνύει μια νέα (παράλληλη) διάσταση, τη διπλωματική.

¹ Η Κύπρος εντάσσεται στην κατηγορία των μικρών κρατών, είτε ληφθούν υπόψη ποιοτικά είτε ποσοτικά κριτήρια είτε συνδυασμός και των δύο.

Αμέσως μετά το τέλος του 'Σιδηρούν Παραπέτασματος' τίθεται μια μοναδική πρόκληση. Οι δυτικές κυβερνήσεις θεωρούσαν ότι οι στρατοί του πρώην Συμφώνου της Βαρσοβίας θα ήταν σημαντικά εμπόδια ως προς τον εκδημοκρατισμό των χωρών τους, αφού όχι μόνο θα μπορούσαν να εκτροχιάσουν τη διαδικασία μετάβασης προς τη δημοκρατία, αλλά θα μπορούσαν να αναθερμάνουν τις διακρατικές αντιπαλότητες που είχαν κατασταλεί από τη σοβιετική κυριαρχία την εποχή του Ψυχρού Πολέμου. Ο φόβος ότι η Ανατολική Ευρώπη θα βυθιζόταν στο χάος, οδήγησε τις δυτικές κυβερνήσεις να υιοθετήσουν μια νέα στρατηγική συνεργασίας, όπου μεταξύ άλλων χρησιμοποίησαν τις ένοπλες τους δυνάμεις ως ένα εργαλείο 'εκδημοκρατισμού' των πρώην σοβιετικών

«Οι δυτικές κυβερνήσεις θεωρούσαν ότι οι στρατοί του πρώην Συμφώνου της Βαρσοβίας θα ήταν σημαντικά εμπόδια ως προς τον εκδημοκρατισμό των χωρών τους, αφού όχι μόνο θα μπορούσαν να εκτροχιάσουν τη διαδικασία μετάβασης προς τη δημοκρατία, αλλά θα μπορούσαν να αναθερμάνουν τις διακρατικές αντιπαλότητες που είχαν κατασταλεί από τη σοβιετική κυριαρχία την εποχή του Ψυχρού Πολέμου»

χωρών της Ανατολικής Ευρώπης (Meixner, 2005). Μέσω διάφορων δραστηριοτήτων, όπως ανταλλαγές μεταξύ στρατιωτικών κλιμακίων και εκπαιδευτικά σεμινάρια, επιχειρήθηκε από τους δυτικούς στρατούς, τόσο σε αυτόνομο όσο και σε συλλογικό επίπεδο (π.χ Πρόγραμμα Συνεταιρισμός για την Ειρήνη, ΕΕ - Αποστολές Petersberg) να δημιουργήσουν μοντέρνες δημοκρατικές ένοπλες δυνάμεις στις πρώην χώρες του ανατολικού μπλοκ, ώστε να αποφευχθεί η οποιαδήποτε ανωμαλία αναφορικά με τον εκδημοκρατισμό αυτών των χωρών ή προβλήματα σχετικά με τις σχέσεις τους με άλλες χώρες. Παράλληλα αυτά τα προγράμματα αποσκοπούσαν στον ευρύτερο στόχο του δυτικού κόσμου τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, δηλαδή, στη σταδιακή αποσύνδεση των αναδυόμενων δημοκρατιών της Ανατολικής Ευρώπης από τον έλεγχο της Ρωσίας και στην σταδιακή ένταξη τους στο δυτικό στρατόπεδο.

Σε μια προσπάθεια της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου να διασαφηνίσει τις συνεργατικές δραστηριότητες που αναλήφθηκαν από το βρετανικό στρατό με τις ένοπλες δυνάμεις των χωρών από το πρώην ανατολικό μπλοκ στις αρχές της δεκαετίας του 90', ονομάζει αυτή τη διαδικασία ως αμυντική διπλωματία (στη βιβλιογραφία εντοπίζεται επίσης ο όρος στρατιωτική διπλωματία),² στο *Strategic Defence Review* του

² Η αμυντική διπλωματία αναφέρεται συχνά στη βιβλιογραφία και ως στρατιωτική διπλωματία. Η χρήση της μιας ή της άλλης έννοιας καθορίζεται συνήθως από την προτίμηση του κάθε μελετητή. Τα τελευταία χρόνια εκφράζεται το επιχείρημα ότι η στρατιωτική διπλωματία αναφέρεται αποκλειστικά στις ενέργειες των ενόπλων δυνάμεων ενώ η αμυντική διπλωματία περιλαμβάνει το σύνολο των

1998 (UK Ministry of Defence, 1998). Ο νέος αυτός όρος προτάθηκε για να περιγράψει όλες τις δραστηριότητες που αναλήφθηκαν από τις ένοπλες δυνάμεις εκείνη την περίοδο, εστιάζοντας σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων οικοδόμησης εμπιστοσύνης, οι οποίες επιχειρούσαν να συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων της εξωτερικής πολιτικής κάθε κράτους.

«Ο νέος αυτός όρος προτάθηκε για να περιγράψει όλες τις δραστηριότητες που αναλήφθηκαν από τις ένοπλες δυνάμεις εκείνη την περίοδο, εστιάζοντας σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων οικοδόμησης εμπιστοσύνης, οι οποίες επιχειρούσαν να συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων της εξωτερικής πολιτικής κάθε κράτους»

Σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να λησμονούμε ορισμένους επιπλέον παράγοντες οι οποίοι ενθάρρυναν την ανάπτυξη της διπλωματικής πτυχής των στρατών στις αρχές της δεκαετίας του 90'. Η ανάπτυξη της αμυντικής διπλωματίας συνέπεσε χρονικά και με την ανάγκη των υπουργείων άμυνας/ένόπλων δυνάμεων να ενσωματώσουν την επικοινωνιακή διάσταση στο χώρο της άμυνας. Η εξέλιξη της τεχνολογίας και συγκεκριμένα των μέσων ενημέρωσης (για παράδειγμα η πρώτη τηλεοπτική ζωντανή μετάδοση πόλεμου της ιστορίας, αφού χάρις στο CNN, ο Πόλεμος του Κόλπου έγινε τηλεοπτικό θέαμα), άρχισε σταδιακά να διαφοροποιεί σημαντικά τον τρόπο διαχείρισης της επικοινωνίας από πλευράς των στρατών αφού είχαν αρχίσει πλέον να προκύπτουν θέματα διαφάνειας και λογοδοσίας από τις ένοπλες δυνάμεις γεγονός που κατέστησε ακόμα πιο αναγκαία την ενσωμάτωση της επικοινωνιακής διάστασης στις δράσεις τους. Πλέον οι στρατοί άρχισαν να αναπτύσσουν τις δημόσιες τους σχέσεις (με όρους μάρκετινγκ), με ένα πιο οργανωμένο και πλέον θεσμοθετημένο τρόπο (δημιουργούνται διάφορα γραφεία επικοινωνίας στα Υπουργεία Άμυνας), επιχειρώντας να προωθήσουν αλλά και να διαχειριστούν συγκεκριμένες εικόνες, ιδέες και αντιλήψεις (Williams, 2009; Wallin, 2015; Swistek, 2012). Η επικοινωνιακή πολιτική των ένοπλων δυνάμεων στόχευε και αφορούσε τόσο το εσωτερικό όσο και το εξωτερικό ακροατήριο.

Η αμυντική διπλωματία στο πέρασμα των δεκαετιών εξελίχθηκε, εμπλουτίστηκε με νέα μέσα εργαλεία και τεχνικές και απέκτησε νέο περιεχόμενο. Περιλαμβάνει μεταξύ άλλων δραστηριότητες όπως: διμερείς και πολυμερείς επαφές μεταξύ πολιτικών αξιωματούχων και στρατιωτικών στελεχών; διορισμό αμυντικών / στρατιωτικών ακολούθων σε ξένες

δραστηριοτήτων όλων των αμυντικών θεσμών ενός κράτους πχ Υπουργείο Άμυνας. Στη συγκεκριμένη εργασία επιλέγεται να χρησιμοποιηθεί ο όρος αμυντική διπλωματία ως προτιμώμενη έννοια.

χώρες; διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες αμυντικής συνεργασίας; εκπαίδευση ξένου προσωπικού; επαφές και ανταλλαγές μεταξύ στρατιωτικού προσωπικού; τοποθέτηση στρατιωτικού ή πολιτικού προσωπικού στα υπουργεία άμυνας ή στις ένοπλες δυνάμεις των χωρών εταίρων; παροχή στρατιωτικού εξοπλισμού ή και άλλης υλικής βοήθειας; διμερείς ή πολυμερείς στρατιωτικές ασκήσεις για εκπαιδευτικούς σκοπούς (Cottey & Forster, 2004). Παράλληλα, τονίζεται ότι η συχνότητα αλλά και η ένταση των πιο πάνω δραστηριοτήτων της αμυντικής διπλωματίας ποικίλει ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες, τους σκοπούς αλλά και τις δυνατότητες της κάθε περίπτωσης.

Μικρά Κράτη

Ο όρος 'μικρό κράτος' αντιμετωπίζει μια σειρά από εννοιολογικές δυσκολίες, αφού όχι μόνο δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός όρος, αλλά αντίθετα υπάρχει μια ετερόκλητη και ανομοιογενής πληθώρα κατηγοριοποιήσεων και προσεγγίσεων (Hey, 2003). Οι δυο επικρατούσες προσεγγίσεις υποστηρίζουν την ταξινόμηση των μικρών κρατών στη βάση ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων.

Η πρώτη προσέγγιση κατατάσσει τα κράτη ανάλογα με συγκεκριμένα ποσοτικά/μετρήσιμα κριτήρια όπως είναι η γεωγραφική έκταση, ο πληθυσμός, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) και το μέγεθος των στρατιωτικών δυνατοτήτων (Nugent, 2001; Crowards, 2002). Το απόρρημα αυτής της ταξινομητικής προσέγγισης είναι οι αποκλίνουσες ερμηνείες των μελετητών για το καθορισμό του ακριβές ποσού του κάθε κριτηρίου. Η έλλειψη ταυτογνωμίας είναι ορατή και σε διαφορετικά κριτήρια όπως το μέγεθος της έκτασης του κράτους, όπου τα ποσά που θέτουν οι μελετητές ποικίλουν. Η λήψη διαφορετικών σημείων τομής, συνεπάγεται, οι αναλύσεις για τα μικρά κράτη κρατών να διαφέρουν σημαντικά στα ευρήματά τους. Άλλο ένα μειονέκτημα της ποσοτικής προσέγγισης, έγκειται στο γεγονός ότι υπάρχουν περιπτώσεις οι οποίες πληρούν μερικά από τα κριτήρια 'μικρότητας'. Για παράδειγμα, το Ισραήλ πληροί τα ποσοτικά κριτήρια του μικρού κράτους σε τομείς όπως η γεωγραφία και ο πληθυσμός, ωστόσο οι στρατιωτικές δυνατότητες τις οποίες έχει αναπτύξει, αδιαμφισβήτητα, δεν μπορούν να το εντάξουν στη κατηγορία του μικρού κράτους.

Πέραν των ποσοτικών κριτηρίων, η δεύτερη κύρια προσέγγιση κατηγοριοποίησης των μικρών κρατών βασίζεται σε ποιοτικά κριτήρια (Keohane, 1969; Rothstein, 1968). Σε αντίθεση με την ποσοτική ερμηνεία, η οποία λαμβάνει υπόψη υλικές μετρήσιμες μεταβλητές, ο 'ποιοτικός' φακός ερμηνείας εστιάζει στο πως ένα κράτος αντιλαμβάνεται τον εαυτό του αλλά και γίνεται αντιληπτό από τα υπόλοιπα κράτη και κατά δεύτερο κατά

πόσο μπορεί να ασκήσει επιρροή στο διεθνές σύστημα. Η ποιοτική προσέγγιση αξιολόγησης καθιστά αναπόφευκτα δυσκολότερη την κατηγοριοποίηση και τις συγκρίσεις των μικρών κρατών ένεκα της αδυναμία μέτρησης της επιρροής.

Παρά τις οποιεσδήποτε διαφορετικές προσεγγίσεις, διαφορετικά κριτήρια και γνώμονες αναφορικά με την κατηγοριοποίηση των μικρών κρατών, υπάρχει μια έμμεση ή άμεση γενική ομοφωνία σε ορισμένες βασικές παραμέτρους. Οι περισσότεροι ερευνητές υποστηρίζουν ότι τα μικρά κράτη έχουν πολύ περιορισμένους συντελεστές ισχύος είτε υλικούς (πληθυσμός, γεωγραφία, έκταση, οικονομία κτλ) είτε λειτουργικούς (πολιτικό σύστημα, διοίκηση/ γραφειοκρατία). Συνακόλουθα των περιορισμένων συντελεστών ισχύος, τα μικρά κράτη δεν μπορούν να διαφυλάξουν αυτοδύναμα την ασφάλεια τους και δεν μπορούν να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό το διεθνές σύστημα.

Αμυντική Διπλωματία των Μικρών Κρατών

Η σχετική βιβλιογραφία της αμυντικής διπλωματίας αναλύει κυρίως περιπτωσιολογικές μελέτες μεγάλων κρατών, αφού είναι αυτά τα οποία κατά κύριο λόγο έχουν αναπτύξει αυτή τη πρακτική τις προηγούμενες δεκαετίες. Ο Winger (2014) σημειώνει ενδεικτικά ότι «κάθε μεγάλη παγκόσμια δύναμη, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Γαλλία, η Κίνα και το Ηνωμένο Βασίλειο, έχουν υιοθετήσει την αμυντική διπλωματία», ενώ ταυτόχρονα, ο Muthanna (2011) τονίζει ότι «οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Βρετανία, η Γαλλία, η Κίνα, η Αυστραλία, η Ινδία και οι χώρες του NATO θα μπορούσαν να θεωρηθούν ηγέτες στην ενάσκηση αμυντικής διπλωματίας». Παρ' όλ' αυτά, τις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρείται μια αυξανόμενη τάση πρωτοβουλιών αμυντικής διπλωματίας και από τα μικρά κράτη προκειμένου να επηρεάσουν και να αλληλεπιδράσουν στο διεθνές σύστημα προς όφελός τους.

Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι τα μικρά κράτη αντιμετωπίζουν μια σειρά από περιορισμούς και προκλήσεις κατά την ενάσκηση της αμυντικής τους διπλωματίας. Η οικονομική στενότητα των μικρών κρατών δημιουργεί μια σειρά από συνακόλουθους περιορισμούς όσον αφορά τις δράσεις της αμυντικής διπλωματίας. Η έλλειψη σταθερής χρηματοδότησης για δράσεις αμυντικής διπλωματίας αποτελεί τροχοπέδη στην ανάπτυξη μιας μακροπρόθεσμης πολιτικής και περιορίζεται σε κατακερματισμένες προσπάθειες, οι οποίες όμως αν δεν έχουν μια σταθερή αλληλουχία χάνουν την δυναμική τους. Επιπρόσθετα, η πολιτική της αμυντικής διπλωματίας προϋποθέτει σε μεγάλο βαθμό τη χρήση στρατιωτικών μέσων, πόρων και ανθρώπινου δυναμικού

«Τα μικρά κράτη, αναμφίβολα, έχουν περιορισμένες δυνατότητες, πόρους αλλά και επιλογές στον αμυντικό τομέα σε σχέση με τις μεγαλύτερες δυνάμεις, ωστόσο, αυτό δεν απέτρεψε πολλά από αυτά να εγκαινιάσουν στην ατζέντα της εξωτερικής τους πολιτικής την αμυντική διπλωματία»

Ως εκ τούτου, τα μικρά κράτη με περιορισμένους στρατιωτικούς πόρους 'αποκλείονται' εκ προοιμίου από δράσεις της αμυντικής διπλωματίας, οι οποίες είναι πολυέξοδες ή χρειάζονται ευρείας κλίμακας μέσα και ανθρώπινους πόρους. Τα μικρά κράτη, αναμφίβολα, έχουν περιορισμένες δυνατότητες, πόρους αλλά και επιλογές στον αμυντικό τομέα σε σχέση με τις μεγαλύτερες δυνάμεις, ωστόσο, αυτό δεν απέτρεψε πολλά από αυτά να εγκαινιάσουν στην ατζέντα της εξωτερικής τους πολιτικής την αμυντική διπλωματία, την οποία επιχειρούν να εξασκούν με ένα πιο συντονισμένο, οργανωμένο και συνεπή τρόπο. Πιο κάτω παρατίθενται οι κύριες προσεγγίσεις, τακτικές και δραστηριότητες που ακολουθούν τα μικρά κράτη κατά την ενάσκηση της αμυντικής τους διπλωματίας.

Προσεγγίσεις Αμυντικής Διπλωματία Μικρών Κρατών

Το γεγονός ότι τα μικρά κράτη διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το μέγεθος, τις δυνατότητες τους αλλά και τις ιδιαίτερες συνθήκες της κάθε περίπτωσης, καθιστά δύσκολη την ταυτοποίηση μιας συγκεκριμένης προσέγγισης αμυντικής διπλωματίας για όλα τα μικρά κράτη (one-size does not fit-all). Λαμβάνοντας υπόψη διάφορες περιπτωσιολογίες και παραδείγματα, πιο κάτω αναγνωρίζονται οι πιο κοινές δράσεις και προσεγγίσεις της αμυντικής διπλωματίας των μικρών κρατών.

Αμυντικές Συνεργασίες και Συμμαχίες με Ισχυρά Κράτη

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά των μικρών κρατών είναι η εγγενής τους ευπάθεια, η οποία προκύπτει από τους περιορισμένους παράγοντες ισχύος που διαθέτουν. Κατά συνέπεια, η περιορισμένη ισχύς και η έλλειψη δυνατοτήτων προσανατολίζουν την αμυντική διπλωματία των μικρών κρατών στην ανάπτυξη σχέσεων με ισχυρότερα κράτη. Τα μικρά κράτη αναζητούν και προσβλέπουν σε αμυντικές σχέσεις με ισχυρότερα κράτη για διαφορετικούς αλλά και συνδυαστικούς λόγους σε κάθε περίπτωση, όπως για να

βελτιώσουν την στρατιωτική τους ετοιμότητα και το πολιτικό τους στάτους, να μειώσουν τον κίνδυνο εμφάνισης κρίσεων ή ακόμα για να εξασφαλίσουν εγγυήσεις ότι θα λάβουν βοήθεια κατά τη διάρκεια μιας κρίσης. Οι αμυντικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ μικρών και ισχυρών κρατών είτε σε διμερές είτε σε πολυμερές επίπεδο, φυσικά δεν είναι ταυτόσημες σε όλες τις περιπτώσεις, αφού υπάρχουν διάφορες διαβαθμίσεις όπως: μη δεσμευτικές συνεργασίες, δεσμευτικές συμμαχίες μέχρι και εξαρτημένες συμμαχίες.

Στη περίπτωση των 'χαλαρών' μη δεσμευτικών συνεργασιών, αναπτύσσονται αμυντικές συνεργασίες μεταξύ των κρατών χωρίς να δημιουργούνται οι οποιοσδήποτε δεσμεύσεις για τα μέρη, ιδιαίτερα των ισχυρών κρατών έναντι των μικρών. Με άλλα λόγια, το γεγονός ότι ένα μικρό κράτος ενδυναμώνει τις αμυντικές του σχέσεις με ένα ισχυρότερο κράτος δεν σημαίνει αυτόματα ότι σε περίπτωση 'ανάγκης' ή 'κρίσης', το ισχυρότερο κράτος θα συνδράμει επιχειρησιακά/στρατιωτικά για την προστασία του μικρού κράτους. Την ίδια στιγμή, ούτε το μικρό κράτος έχει την οποιασδήποτε δέσμευση έναντι του ισχυρότερου κράτους, όπως για παράδειγμα, την οποιαδήποτε μορφής εκχώρηση κυριαρχίας (π.χ μόνιμη παραχώρηση βάσεων ή τακτική χρήση τους) ή δέσμευση για να ακολουθεί συγκεκριμένες πολιτικές. Οι αμυντικές συνεργασίες αποτελούν αποτέλεσμα σύγκλησης και ευθυγράμμισης συμφερόντων και φυσικά είναι επωφελείς και για τα δύο μέρη. Από την οπτική των μικρών κρατών, η ανάπτυξη αμυντικών σχέσεων με ισχυρότερα κράτη είναι επιχειρησιακά επωφελείς δεδομένου ότι οι κοινές δράσεις (π.χ. κοινά στρατιωτικά γυμνάσια, συνεκπαιδεύσεις, ανταλλαγές προσωπικού, κοινές επιτροπές, ανταλλαγή πληροφοριών,) με ισχυρότερους στρατούς ενισχύουν την επιχειρησιακή εμπειρία αλλά και ετοιμότητα του στρατιωτικού προσωπικού των μικρών κρατών. Οι αμυντικές συνέργιες ενισχύουν παράλληλα και την πολιτική συνεργασία όπου το μικρό κράτος μπορεί να επωφεληθεί της πολιτικής υποστήριξης του ισχυρότερου κράτους σε άλλα ζητήματα (πχ διπλωματικά, οικονομικά).

«Τα μικρά κράτη αναζητούν και προσβλέπουν σε αμυντικές σχέσεις με ισχυρότερα κράτη για διαφορετικούς αλλά και συνδυαστικούς λόγους σε κάθε περίπτωση, όπως για να βελτιώσουν την στρατιωτική τους ετοιμότητα και το πολιτικό τους στάτους, να μειώσουν τον κίνδυνο εμφάνισης κρίσεων ή ακόμα για να εξασφαλίσουν εγγυήσεις ότι θα λάβουν βοήθεια κατά τη διάρκεια μιας κρίσης»

Σε μια άλλη περίπτωση, όταν οι αμυντικές σχέσεις ενός μικρού κράτους με ένα ισχυρότερο ξεπερνούν τα όρια της απλής, συνεργασίας και όταν καθίστανται πλέον δεσμευτικές μπορούν να θεωρηθούν και ως συμμαχίες(Walt, 1987). Μέσα από τις

 «όταν οι αμυντικές σχέσεις ενός μικρού κράτους με ένα ισχυρότερο ξεπερνούν τα όρια της απλής, συνεργασίας και όταν καθίστανται πλέον δεσμευτικές μπορούν να θεωρηθούν και ως συμμαχίες»

συμμαχικές σχέσεις, τα μικρά κράτη επωφελούνται κυρίως από το γεγονός ότι αποκτούν μια σχετική προστασία και δέσμευση από ένα ισχυρότερο κράτος, ότι σε περίπτωση παραβίασης των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων θα παρέμβει αποτρεπτικά, κάτι το οποίο αποτελεί θεμελιώδης σημασίας για την ασφάλεια τους, δεδομένων των αδυναμιών που παρουσιάζουν. Επίσης, σύνηθες σε συμμαχίες, τα ισχυρότερα κράτη να παραχωρούν στρατιωτικό εξοπλισμό στα μικρότερα, να προσφέρουν στρατιωτικούς συμβούλους αλλά και εξειδίκευση στο προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων των μικρών κρατών. Δεν θα πρέπει να παραλείπουμε φυσικά το γεγονός ότι τα οφέλη που αποκομίζουν έχουν και κάποιο κόστος για τα μικρά κράτη αφού ως αντάλλαγμα εκχωρούν ένα μέρος της κυριαρχίας τους άμεσα ή έμμεσα. Για παράδειγμα, ένα μικρό κράτος μπορεί να παραχωρήσει στρατιωτικές βάσεις στο έδαφός του σε ένα ισχυρότερο ή να του επιτρέψει να χρησιμοποιεί το έδαφος, τον εναέριο ή ναυτικό του χώρο. Επιπλέον, ενδεχομένως να προκύπτει θέμα αναφορικά με την ελευθερία επιλογών του μικρού κράτους ένεκα των δεσμεύσεων που διέπεται από την συμμαχία, Λόγου χάρη, το μικρό κράτος μπορεί να είναι αναγκασμένο να ακολουθεί συγκεκριμένες πολιτικές οι οποίες δεν είναι απόλυτα προσανατολισμένες προς το συμφέρον του (π.χ αγορά στρατιωτικών εξοπλισμών από συγκεκριμένες αγορές, ενίσχυση / αναβάθμιση σχέσεων με συγκεκριμένες χώρες, ανταλλαγή ευαίσθητων πληροφοριών). Η ανάγκη ευθυγράμμισης με ισχυρότερα κράτη μπορεί να είναι επιζήμια και με κανονιστικούς όρους, αφού το μικρό κράτος μπορεί να ενεργεί με τρόπους ασυμβίβαστους από την εθνική του ταυτότητα / κουλτούρα ή την προτιμώμενη του εικόνα.

Πέρα από τις δεσμευτικές συμμαχίες μεταξύ μικρών και ισχυρών κρατών, εντοπίζονται ακόμα περιπτώσεις όπου μικρές χώρες έχουν πλήρη αμυντική εξάρτηση από ένα ισχυρότερο κράτος. Ουσιαστικά, η ασφάλεια του μικρού κράτους εξαρτάται αποκλειστικά από το ισχυρό κράτος αν και τέτοια παραδείγματα φυσικά είναι πιο σπάνια αφού στην πλειονότητα τους τα μικρά κράτη αναπτύσσουν ένοπλες δυνάμεις για αποτρεπτικούς σκοπούς. Παρά τα γεγονός ότι το μικρό κράτος εξασφαλίζει την ασφάλεια της ακεραιότητας, ωστόσο αναδύονται μια σειρά από άλλα ζητήματα. Η ασφάλεια του

μικρού κράτους στην ουσία είναι δέσμια από την επιλογή του ισχυρού κράτους και αυτό συνακόλουθα το καθιστά εξαρτημένο και σε άλλες πολιτικές αποφάσεις. Παράλληλα, όταν το ισχυρό κράτος δεν θεωρεί ότι η συγκεκριμένη συμμαχία εξυπηρετεί τα συμφέροντα του και αποχωρήσει, τότε το μικρό κράτος παραμένει απογυμνωμένο στρατιωτικά. Το παράδειγμα της Ισλανδίας είναι ενδεικτικό όπου το 1951 υπέγραψε στρατιωτική συμμαχία με τις Ηνωμένες Πολιτείες σύμφωνα με την οποία, οι Η.Π.Α ανελάμβαναν τη πλήρη αμυντική θωράκιση της χώρας. Για αυτό το λόγο η Ισλανδία ποτέ

Μια από τις βασικές προσεγγίσεις της αμυντικής διπλωματίας των μικρών κρατών είναι η ένταξη τους σε διάφορους αμυντικούς οργανισμούς αλλά και πρωτοβουλίες είτε σε περιφερειακό είτε σε διεθνές επίπεδο

δεν ανέπτυξε δικές τις ένοπλες στρατιωτικές δυνάμεις παρά μόνο μερικές μονάδες ακτοπλοϊκής επιτήρησης και μονάδες αντιμετώπισης κρίσεων οι οποίες όμως κυρίως χρησιμοποιήθηκαν για ειρηνευτικές αποστολές στο εξωτερικό. Το 2006 σε μια αναπάντεχη κίνηση, οι Η.Π.Α ανακοίνωσαν την απόσυρση των αμερικανικών στρατευμάτων από τη στρατιωτική βάση στο Ρέικιαβικ, αφήνοντας ουσιαστικά εκτεθειμένους τούς Ισλανδούς, παρά τις υποσχέσεις οι οποίες ακολούθησαν. Το σοκ της απόσυρσης των ΗΠΑ αντιμετωπίστηκε από την Ισλανδία αρχικά με την υπογραφή διμερών μνημονίων συνεννόησης με γειτονικά κράτη του Οργανισμού

Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) αλλά και τη δημιουργία προγράμματος αεροπορικής αστυνόμευσης εντός του NATO (Pétursson, 2020).

Ένταξη σε Αμυντικούς Οργανισμούς / Πρωτοβουλίες

Μια από τις βασικές προσεγγίσεις της αμυντικής διπλωματίας των μικρών κρατών είναι η ένταξη τους σε διάφορους αμυντικούς οργανισμούς αλλά και πρωτοβουλίες είτε σε περιφερειακό είτε σε διεθνές επίπεδο (Lee-Ohlsson, 2009; Cooper & Shaw, 2009; Panke, 2012). Μέσα από κοινές δράσεις, τα μικρά κράτη, επωφελούνται επιχειρησιακά λόγω της τριβής τους με ισχυρότερους στρατούς, βελτιώνοντας την επιχειρησιακή τους ικανότητα και εμπειρία αλλά και τη πρόσβαση τους σε πληροφορίες. Παράλληλα, η συμμετοχή των μικρών κρατών σε αυτούς τους οργανισμούς ενισχύει δίκτυο επαφών και τις διαπροσωπικές σχέσεις του στρατιωτικού προσωπικού οι οποίες μακροπρόθεσμα μπορούν να καταστούν επωφελείς. Ακόμη, αυτές οι οργανισμοί δίνουν το βήμα στα μικρά κράτη να αναπτύξουν τις θέσεις τους σε θέματα που τους ενδιαφέρουν. Το παράδειγμα της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ αλλά και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη αποτελούν ενδεικτικά παραδείγματα αυτής της κατηγορίας.

Πέρα από τη συμμετοχή σε οργανισμούς και πρωτοβουλίες μη υψηλής δέσμευσης, υπάρχουν και μικρά κράτη τα οποία εντάσσονται σε οργανισμούς όπου μέσα από την συμμετοχή τους εξασφαλίζουν σε μεγάλο βαθμό την ασφάλεια τους (τουλάχιστον θεωρητικά) αλλά και την ίδια στιγμή αποκτούν υποχρεώσεις και δεσμεύσεις. Το ΝΑΤΟ αποτελεί το ισχυρότερο και πιο αντιπροσωπευτικό παράδειγμα αφού διαθέτει τη δεσμευτική ρήτρα του άρθρου 5, σύμφωνα με την οποία προβλέπει στρατιωτική συνδρομή μεταξύ των χωρών μελών της Συμμαχίας, εάν ένας από τους συμμάχους δεχθεί επίθεση. Ένα παρόμοιο παράδειγμα, μπορεί να εντοπιστεί στη περίπτωση του Οργανισμού της Συνθήκης Συλλογικής Ασφαλείας (στρατιωτική συμμαχία μεταξύ Ρωσίας, Αρμενίας, Καζακστάν, Κιργιζιστάν, Τατζικιστάν και Λευκορωσίας), όπου σύμφωνα με τον καταστατικό του χάρτη η επιθετικότητα εναντίον ενός υπογράφοντος θα θεωρηθεί ως επιθετικότητα εναντίον όλων (Aris, 2014). Μια σημαντική ρήτρα ωστόσο για τους υπογράφοντες είναι ότι δεν θα είναι σε θέση να ενταχθούν σε άλλες στρατιωτικές συμμαχίες ή σε άλλες ομάδες κρατών, παράδειγμα ακριβώς που αποδεικνύει και τους περιορισμούς ευελιξίας ιδιαίτερα των μικρών κρατών ένεκα τα ένταξης τους σε μια συμμαχία. Μια σημαντική ακόμη πρόκληση για τα μικρά κράτη λόγω της ένταξης τους σε οργανισμούς είναι η ενδεχόμενη αύξηση των εξόδων τους ένεκα των πόρων που θα πρέπει να διαθέσουν προς τους οργανισμούς, γεγονός που μπορεί να τους δημιουργήσει υπερβολικό κόστος.

Παροχή Στρατιωτικών Διευκολύνσεων

Η παροχή στρατιωτικών διευκολύνσεων σε ξένες χώρες, όπως για παράδειγμα, ελλιμενισμοί πολεμικών σκαφών στα λιμάνια και διευκολύνσεων σε αεροσκάφη ή ακόμα και η παροχή στρατιωτικών βάσεων, αποτελεί ένα ενδεικτικό παράδειγμα δραστηριότητας της αμυντικής διπλωματίας των μικρών κρατών. Η σημαντική γεωγραφική θέση αποτελεί ένα συγκριτικό πλεονέκτημα για πολλά μικρά κράτη, την οποία εκμεταλλεύονται και στο τομέα της άμυνας παρέχοντας στρατιωτικές διευκολύνσεις σε άλλα κράτη. Ένα από τα πιο ενδεικτικά παραδείγματα είναι το Τζιπουτί, μιας χώρας μικρότερης του ενός εκατομμύριου, η οποία φιλοξένη τις περισσότερες ξένες στρατιωτικές βάσεις στον κόσμο εκμεταλλευόμενη την εξαιρετικής στρατηγικής σημασίας γεωγραφική της θέση στο κέρασ της Αφρικής. Οι Γάλλοι διατηρούν στο Τζιπουτί τέσσερις στρατιωτικές βάσεις (στις οποίες φιλοξενούν επίσης Γερμανούς και Ισπανούς στρατιώτες), οι Αμερικανοί δύο, ενώ βάσεις έχουν η Ιταλία, η Ιαπωνία και η Κίνα (Styan, 2016).

Συμμετοχή σε Διεθνείς Στρατιωτικές Ειρηνευτικές Επιχειρήσεις

Η συμμετοχή σε διεθνείς στρατιωτικές ειρηνευτικές επιχειρήσεις και αποστολές αποτελεί μια από τις πιο κοινές δράσεις της αμυντικής διπλωματίας των μικρών κρατών. Παρόλο που σε τέτοιου είδους αποστολές ηγούνται συνήθως μεγάλες υπερδυνάμεις, ωστόσο, αποτελούν μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για τα μικρά κράτη να ασκήσουν την αμυντική τους διπλωματία. Μέσω της συμμετοχής σε διεθνείς ειρηνευτικές αποστολές τα μικρά κράτη αποσκοπούν κυρίως στο να δηλώσουν τη παρουσία τους ή και να αποδείξουν την ικανότητα και την δέσμευση τους προς τα ισχυρά κράτη. Επιπρόσθετα, η συμμετοχή σε διεθνείς στρατιωτικές επιχειρήσεις ενισχύει την προβολή της χώρας ενώ αποτελεί ακόμα μια πλατφόρμα ενημέρωσης και έκφρασης των ανησυχιών ασφάλειάς τους (Bellamy & Williams, 2012).

Η Κύπρος αποτελεί παράδειγμα ενός τέτοιου μικρού κράτους, αφού την τελευταία δεκαετία, επιχειρεί μέσα από τις διάφορες δράσεις της αμυντικής διπλωματίας να ενισχύσει τόσο την πολιτική όσο και την επιχειρησιακή ισχύ της χώρας

Αμυντική Διπλωματία της Κυπριακής Δημοκρατίας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, τα μικρά κράτη, παρά τους σημαντικούς περιορισμούς και προκλήσεις που αντιμετωπίζουν αναφορικά με την προσπάθειά ενάσκησης αμυντικής διπλωματίας, τα τελευταία χρόνια έχουν εντάξει και αυτού του είδους την πρακτική στην 'φαρέτρα' των εργαλείων της εξωτερικής τους πολιτικής. Η Κύπρος αποτελεί παράδειγμα ενός τέτοιου μικρού κράτους, αφού την τελευταία δεκαετία, επιχειρεί μέσα από τις διάφορες δράσεις της αμυντικής διπλωματίας να ενισχύσει τόσο την πολιτική όσο και την επιχειρησιακή ισχύ της χώρας. Οι αμυντικές σχέσεις της ΚΔ από την ίδρυση του κράτους ήταν μηδαμινές δεδομένων των ιδιαίτερων συνθηκών που βίωνε (εσωτερική πολιτική αστάθεια, ξένη κατοχή, εγγυήτριες δυνάμεις, συνθήκη συμμαχίας με Ελλάδα και Τουρκία) κάτι που αποτυπώνεται και στην απουσία σχετικών πρωτοβουλιών με εξαίρεση διάφορες προσπάθειες τη δεκαετία του 80', οι οποίες όμως σχετίζονταν με την προσπάθεια του κράτους για εξασφάλιση στρατιωτικού εξοπλισμού. Παράλληλα, η πολιτική και στρατιωτική κατάσταση στο νησί ήταν ένας από τους κύριους λόγους που οι προσπάθειες της ΚΔ είχαν επικεντρωθεί σχεδόν αποκλειστικά στην απόκτηση αποτρεπτικών δυνατοτήτων, για την υπεράσπιση του εδάφους της και στη συνεχή ετοιμότητα για στρατιωτική δράση ενάντια στην τουρκική απειλή.

Αρκετοί ήταν οι παράγοντες οι οποίοι συνέβαλαν στην ανάπτυξη της αμυντικής διπλωματίας την τελευταία δεκαετία. Η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004 αναμφίβολα έδωσε στην Κύπρο μια πιο εξωστρεφή προσέγγιση στην αμυντική της πολιτική, ενώ η ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της χώρας δημιούργησε νέες ευκαιρίες για συνεργασία, αλλά και νέες προκλήσεις για την ασφάλεια της χώρας. Επιπρόσθετα, η αποτυχημένη πολιτική "μηδενικών προβλημάτων" της Τουρκίας μετά το 2010, δημιούργησε τάσεις σύγκρουσης με πολλές από τις γειτονικές χώρες (Ισραήλ, Αίγυπτο), γεγονός που προσπάθησε να κεφαλαιοποιήσει η Κυπριακή Δημοκρατία με την ανάπτυξη στενότερων αμυντικών σχέσεων τόσο σε περιφερειακό όσο και σε διεθνές επίπεδο (Papaioakeim, 2018; 2022). Παρακάτω αναλύουμε τις κύριες δραστηριότητες αμυντικής διπλωματίας της Κυπριακής Δημοκρατίας.³

Υπογραφή Αμυντικών - Στρατιωτικών Προγραμμάτων Συνεργασίας/ Συμφωνιών

Τη δεκαετία του 90', ένεκα και της έκρυθμης ανταγωνιστικής κατάστασης που είχε δημιουργηθεί με την Τουρκία, η ΚΔ προχώρησε σε μια κατακόρυφη ανάπτυξη αμυντικών σχέσεων με την Ελλάδα μέσω της συμφωνίας του Ενιαίου Αμυντικού χώρου, το οποίο ανακοινώθηκε τον Νοέμβριο του 1993, στα πλαίσια του οποίου αναλήφθηκαν κοινές πρωτοβουλίες σε όλους τους τομείς της αμυντικής δραστηριότητας, όπως στη σχεδίαση, στην εκπαίδευση, στην υποδομή, στους εξοπλισμούς κ.λπ. Η πιο σημαντική ρήτρα της συγκεκριμένης συμφωνίας ήταν το *casus belli* έναντι της Τουρκίας σε περίπτωση παραβίασης της εδαφικής κυριαρχίας της Κύπρου. Η συμφωνία αυτή εξασφάλιζε σε μεγάλο βαθμό την αποτροπή παραβίασης της εδαφικής κυριαρχίας της Κύπρου γι' αυτό και θεωρείται μέχρι σήμερα η σημαντικότερη αμυντική συμφωνία η οποία είχε επιτευχτεί παρά τη βραχύβια διάρκειά της. Σημαντική επίσης, ήταν και η αμυντική συμφωνία της ΚΔ με τη Ρωσία το 1996 στα πλαίσια της οποίας κατέστη δυνατή η αγορά διαφόρων ρωσικών αμυντικών εξοπλισμών από τη ΚΔ. Η συμφωνία αυτή ωστόσο περιοριζόταν σε μια αμοιβαία πελατειακή σχέση μεταξύ των δύο χωρών, παρά μια στενή αμυντική συνεργασία, όπου η Κύπρος εξασφάλιζε υψηλής τεχνολογίας στρατιωτικό εξοπλισμό, σε μια εποχή που λόγω του αμερικανικού εμπάργκο δεν μπορούσε να εξασφαλίσει εύκολα στρατιωτικό υλικό.

Στις αρχές του 2000', η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ σε συνάρτηση με άλλους παράγοντες, όπως οι έντονες διεργασίες για επίλυση του Κυπριακού αλλά και το άνοιγμα

³ Τα στοιχεία / δεδομένα αναφορικά με την αμυντική διπλωματία της Κυπριακής Δημοκρατίας έχουν συλλεχθεί από τον ερευνητή στα πλαίσια της διδακτορικής του έρευνας. Papaioakeim, M. (2023). *Small States' Defence Diplomacy in a Protracted Conflict Context: The Evolution of the Republic of Cyprus (RoC) Defence Diplomacy (2004 - 2022)*, (Ph.D. Dissertation - Unpublished).

των οδοφραγμάτων, συντέιναν προς μια σταδιακή αποστροφή της πολιτικής ελίτ από τα ζητήματα άμυνας, κάτι το οποίο φανερώνεται από

 Την τελευταία περίπου δεκαετία, το Υπουργείο Άμυνας (ΥΠΑΜ) της ΚΔ έχει συνομολογήσει αρκετές διμερείς συμφωνίες και μνημόνια συναντίληψης αμυντικής συνεργασίας με αρκετές ευρωπαϊκές χώρες και με χώρες της γεωγραφικής εγγύτητας της χώρας στην νοτιοανατολική Μεσόγειο και ευρύτερη Μέση Ανατολή

πολλούς παράγοντες όπως π.χ μειωμένοι αμυντικοί προϋπολογισμοί, μείωση εξοπλιστικών προγραμμάτων κτλ. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο δεν εντοπίζονται τη πρώτη δεκαετία της χιλιετίας οι οποιεσδήποτε, άξιες αναφοράς, πρωτοβουλίες αμυντικής διπλωματίας.

Την τελευταία περίπου δεκαετία, το Υπουργείο Άμυνας (ΥΠΑΜ) της ΚΔ έχει συνομολογήσει αρκετές διμερείς συμφωνίες και μνημόνια συναντίληψης αμυντικής συνεργασίας με αρκετές ευρωπαϊκές χώρες και με χώρες της γεωγραφικής εγγύτητας της χώρας στην νοτιοανατολική Μεσόγειο και ευρύτερη Μέση Ανατολή. Το 2007 η ΚΔ υπόγραψε αμυντική συμφωνία με τη Γαλλία (αναβαθμίστηκε το 2017) και το 2010 με τη Σερβία. Επίσης, άλλες συμφωνίες / μνημόνια συναντίληψης αμυντικού περιεχόμενου υπογράφηκαν την ίδια περίοδο, οι οποίες όμως δεν ενεργοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό αλλά παρέμειναν αδρανείς για διάφορους λόγους (π.χ. Μαυροβούνιο (2010), Ουκρανία (2011), Πολωνία (2013), Τσεχία (2012)). Το 2008 υπογράφηκε μνημόνιο συναντίληψης με την Ελλάδα, το 2012 με το Ισραήλ, το 2013 με το Λίβανο και την Ιταλία, το 2015 με την Αίγυπτο και το 2017 με την Ιορδανία. Επίσης το ΥΠΑΜ υπέγραψε μνημόνια αμυντικής συνεργασίας με την Ρωσία το 2015, την Αυστρία το 2017 και το Ηνωμένο Βασίλειο το 2019. Το 2021 υπογράφηκε μνημόνιο αμυντικής και στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ Κύπρου και Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων (ΗΑΕ), ενώ σημαντική ήταν η υπογραφή συμφωνίας με την Εθνική Φρουρά του Νιου Τζέρσεϊ τον Μάρτιο του 2023. Παράλληλα, έχουν υπογραφεί τριμερείς αμυντικές συνεργασίες μεταξύ Κύπρου-Ελλάδας-Ισραήλ, Κύπρου-Ελλάδας-Αιγύπτου, Κύπρου-Ελλάδας-Αρμενίας και Κύπρου-Ελλάδας-Ιορδανίας. Στα πλαίσια των παραπάνω αμυντικών συμφωνιών, έχουν υλοποιηθεί διάφορα προγράμματα στρατιωτικής συνεργασίας, τα οποία περιλαμβάνουν κοινές δράσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών, όπως η διεξαγωγή κοινών στρατιωτικών ασκήσεων, ανταλλαγές προσωπικού, παροχή τεχνογνωσίας κτλ.

Σημειώνεται ότι οι παραπάνω συμφωνίες δεν πρέπει να αξιολογηθούν με τον ίδιο τρόπο, καθώς διαφέρουν σε περιεχόμενο και έχουν υπογραφεί σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, με διαφορετικούς σκοπούς και αναμένεται να έχουν διαφορετικά οφέλη για την αμυντική διπλωματία. Ωστόσο, είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι οι αμυντικές συμφωνίες με τα ισχυρά κράτη του Ισραήλ και της Γαλλίας ξεχωρίζουν από τις υπόλοιπες, λόγω του υψηλού επιπέδου στο οποίο έχουν εξελιχθεί και του ποιοτικού τους στρατηγικού περιεχομένου.

Διαπίστευση Ακολουθών Άμυνας σε Χώρες και Οργανισμούς

Η ΚΔ στα πλαίσια ενίσχυσης των αμυντικών της σχέσεων διεύρυνε το δίκτυο των διαπιστευμένων ακολουθών άμυνας (ΑΚΑΜ) σε σημαντικές χώρες αλλά και οργανισμούς. Από το 2004 μέχρι και το 2013 έχει τοποθετήσει σταδιακά ακόλουθους άμυνας σε Αυστρία (2004), Γαλλία (2009) και Ρωσία (2008) και Ελλάδα (2010) με διαπίστευση στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Επιπλέον ο Στρατιωτικός Σύμβουλος στον ΟΑΣΕ ο οποίος είναι τοποθετημένος στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία Βιέννης, είναι παράλληλα διαπιστευμένος ως ΑΚΑΜ σε Αυστρία, Κροατία, Σλοβακία και Σλοβενία. Έντονη δραστηριότητα παρατηρείται το 2017, όπου τοποθετήθηκαν ΑΚΑΜ σε Ηνωμένο Βασίλειο, Ισραήλ, Αίγυπτο (με διαπίστευση στην Ιορδανία). Τον Αύγουστο του 2019 έχει διαπιστεύει ΑΚΑΜ της ΚΔ στις Η.Π.Α, ενώ το 2022 στη Γερμανία.

Μπορεί η ΕΕ να μην είναι ένας αμιγώς αμυντικός – στρατιωτικός οργανισμός, παρ' όλ' αυτά, η πολιτική συνέργια των ευρωπαϊκών χωρών έχει οδηγήσει σταδιακά στην ενίσχυση και της συνεργασίας τους σε θέματα ασφάλειας και άμυνας και στην δημιουργία διαφόρων σχετικών υπηρεσιών και οργανισμών της ένωσης.

Συμμετοχή σε Οργανισμούς / Πρωτοβουλίες / Διεθνή Φόρα

Η ΚΔ δεν έχει μέχρι τώρα ενταχθεί σε κάποιο αμιγώς αμυντικό / στρατιωτικό οργανισμό (π.χ NATO), παρά τις κατά καιρούς συζητήσεις οι οποίες γίνονται στο εσωτερικό. Ωστόσο, η ΚΔ συμμετέχει σε διάφορους πολιτικούς περιφερειακούς και διεθνείς οργανισμούς, οι οποίοι έχουν αμυντικές δομές και η ατζέντα τους συμπεριλαμβάνει θέματα ασφάλειας και άμυνας. Μπορεί η ΕΕ να μην είναι ένας αμιγώς αμυντικός – στρατιωτικός οργανισμός, παρ' όλ' αυτά, η πολιτική συνέργια των ευρωπαϊκών χωρών έχει οδηγήσει σταδιακά στην ενίσχυση και της συνεργασίας τους σε θέματα ασφάλειας και άμυνας και στην δημιουργία διαφόρων σχετικών υπηρεσιών και οργανισμών της ένωσης. Αδιαμφισβήτητο, η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ το 2004 προσέφερε πολλές ευκαιρίες

προς τους αμυντικούς θεσμούς της χώρας ώστε να συμμετάσχουν στα διάφορα όργανα και πρωτοβουλίες της Ένωσης. Η ΚΔ συμβάλλει στις πολυεθνικές στρατιωτικές ομάδες ταχείας αντίδρασης της ΕΕ (BattleGroups) μαζί με τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Ελλάδα. Η Κύπρος είναι παράλληλα μέλος του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (ΕΟΑ) από το 2004, συμμετέχοντας στα διάφορα προγράμματα του οργανισμού. Σημαντική είναι η συμμετοχή της ΚΔ στη Στρατιωτική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία διευθύνει όλες τις στρατιωτικές δραστηριότητες της ΕΕ, ιδίως τον σχεδιασμό και την εκτέλεση των στρατιωτικών αποστολών και επιχειρήσεων της Κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας (ΚΠΑΑ). Ένας ακόμη σημαντικός αμυντικός οργανισμός, στον οποίο συμμετέχει η Κύπρος είναι η FINABEL, που αποστολή της είναι να προωθήσει τη συνεργασία μεταξύ των επιμέρους στρατών ξηράς των κρατών μελών της ΕΕ και να ενθαρρύνει τη μεταξύ τους διαλειτουργικότητα.

Η Κύπρος, πέρα από το πλαίσιο της ΕΕ, δραστηριοποιείται επίσης σε άλλους διεθνείς οργανισμούς, όπως τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη, ο οποίος επιδιώκει να προωθήσει τον πολιτικό διάλογο σχετικά με διάφορες πτυχές ασφάλειας. Η ΚΔ τοποθέτησε αξιωματικό στη Μόνιμη Αποστολή της στη Βιέννη για να παρακολουθήσει τα στρατιωτικά ζητήματα του ΟΑΣΕ στο φόρουμ για την ασφάλεια και τη συνεργασία. Παράλληλα, από το 2004, το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού της Εθνικής Φρουράς συμπεριλήφθηκε στις συναντήσεις των αρχηγών του ναυτικού των ευρωπαϊκών χωρών (CHiefs of European Navies - CHENS), ένα φόρουμ (1992), το οποίο σκοπεύει να προωθήσει τη συνεργασία, να διερευνήσει τομείς κοινού ενδιαφέροντος και να προωθήσει τη γνώση των θαλάσσιων υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και του NATO.

Στρατιωτικές Ασκήσεις και Ασκήσεις Έρευνας και Διάσωσης

Οι κοινές στρατιωτικές ασκήσεις και ασκήσεις έρευνας και διάσωσης αποτελούν σημαντικά μέσα συνεργασίας και ενίσχυσης των αμυντικών συνεργασιών μεταξύ των χωρών. Ενώ στο παρελθόν, η Κύπρος πραγματοποιούσε στρατιωτικές ασκήσεις σχεδόν αποκλειστικά με την Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια συμμετέχει σε διάφορα στρατιωτικά γυμνάσια με άλλες χώρες όπως το Ισραήλ, η Αίγυπτος, η Γαλλία, η Αυστρία, η Αρμενία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

 Την τελευταία περίπου δεκαετία, το Υπουργείο Άμυνας (ΥΠΑΜ) της ΚΔ έχει συνομολογήσει αρκετές διμερείς συμφωνίες και μνημόνια συναντίληψης αμυντικής συνεργασίας με αρκετές ευρωπαϊκές χώρες και με χώρες της γεωγραφικής εγγύτητας της χώρας στην νοτιοανατολική Μεσόγειο και ευρύτερη Μέση Ανατολή

Οι κοινές ασκήσεις καλύπτουν ποικίλους τομείς, συμπεριλαμβανομένων των τακτικών αεροπορικών επιχειρήσεων, της ανθρωπιστικής βοήθειας και της αντιμετώπισης ασύμμετρων απειλών. Επιπλέον, η Κύπρος διοργανώνει δύο κύριες ετήσιες, πολυεθνικές στρατιωτικές ασκήσεις έρευνας και διάσωσης. Η πρώτη είναι η άσκηση 'Αργοναύτης' (από το 2011), μια πολυεθνική, πολιτικοστρατιωτική επιχείρηση που περιλαμβάνει πιθανά σενάρια όσον αφορά την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, έρευνας και διάσωσης και μεθόδους αντιμετώπισης ασύμμετρων απειλών μέσω κοινής δράσης με άλλο κράτος. Η 'Νέμεσις' είναι η δεύτερη πολυεθνική άσκηση που άρχισε το 2013. Ο κύριος στόχος αυτής της προσπάθειας είναι να ενισχυθεί η συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών της ΚΔ και των γειτονικών φιλικών κρατών στον τομέα των έκτακτων περιστατικών στα εμπορικά πλοία ή σε πλατφόρμες πετρελαίου ή / και αερίου ή σε άλλες καταστάσεις που απαιτούν ανθρωπιστική αντίδραση στην Ανατολική Μεσόγειο.

Η ΚΔ, παρά τους περιορισμούς στον αμυντικό της τομέα, προσπαθεί να αναπτύξει δραστηριότητες που σχετίζονται άμεσα με το βασικότερο συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας, τη γεωγραφική της θέση.

Παροχή Στρατιωτικών Διευκολύνσεων και Υπηρεσιών Έρευνας και Διάσωσης

Η ΚΔ, παρά τους περιορισμούς στον αμυντικό της τομέα, προσπαθεί να αναπτύξει δραστηριότητες που σχετίζονται άμεσα με το βασικότερο συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας, τη γεωγραφική της θέση. Η κρίση του Λιβάνου το 2006, κατά τη διάρκεια της οποίας η Κύπρος προσέφερε τα λιμάνια της Λάρνακας και της Λεμεσού, καθώς και τη στρατιωτική αεροπορική βάση «Ανδρέας Παπανδρέου» στην Πάφο, στη διάθεση της ειρηνευτικής δύναμης των Ηνωμένων Εθνών, ανέδειξε τη σημαντικότητα της Κύπρου ως πάροχου διευκολύνσεων σε φίλες χώρες με συμφέροντα στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Μετά το 2006, σε διμερές επίπεδο, η ΚΔ έχει υπογράψει συμφωνίες με πολλά κράτη για παροχή στρατιωτικών διευκολύνσεων και κάθε χρόνο

φιλοξενούνται δεκάδες πλοία και αεροσκάφη στα κυπριακά λιμάνια και αεροδρόμια. Η παροχή στρατιωτικών διευκολύνσεων σε φίλες χώρες αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη παράμετρο της αμυντικής διπλωματίας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Παράλληλα, η κρίση του Λιβάνου αποτέλεσε ευκαιρία για ανάδειξη της Κύπρου ως πιθανού κόμβου για εκκένωση ξένων υπηκόων από εμπόλεμες ζώνες. Από το 2006 η Κύπρος έχει λάβει διάφορες σχετικές πρωτοβουλίες, εκπονώντας σχέδια (π.χ. Σχέδιο Εστία) και διεξάγοντας συνεχείς ασκήσεις, επιδιώκοντας να αναδείξει το ρόλο της σε επιχειρήσεις εκκένωσης (Noncombatant Evacuation Operations). Η Κύπρος συμμετέχει επίσης στη Συντονιστική Ομάδα Επιχειρήσεων Εκκένωσης Αμάχων (Non Combatant Evacuation Coordination Group).

Συμμετοχή σε Διεθνείς Αποστολές

Στα πλαίσια συμμετοχής της Κύπρου στη Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ, αρκετοί Κύπριοι αξιωματικοί συμμετείχαν σε πολυάριθμες στρατιωτικές αποστολές / επιχειρήσεις. Ενδεικτικά, η Κύπρος έχει λάβει μέρος στις αποστολές "ARTEMIS", "EUFOR RD Congo" και "EUSEC Congo" στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κογκό, στην "EU Support to AMIS II" στο Σουδάν/Νταρφούρ της Αφρικής, στην "EUPOL PROXIMA" στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, στην "EUFOR Tchad/RCA" στη Δημοκρατία του Τσαντ και στην "EUBAM Moldova-Ukraine" στη Μολδαβία-Ουκρανία. Αυτήν τη

 Στα πλαίσια συμμετοχής της Κύπρου στη Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ, αρκετοί Κύπριοι αξιωματικοί συμμετείχαν σε πολυάριθμες στρατιωτικές αποστολές / επιχειρήσεις.

στιγμή, η Κύπρος συμμετέχει με αξιωματικούς της Ευρωπαϊκής Δύναμης Πολιτικής Ασφάλειας (ΕΦ) στα στρατηγεία των αποστολών-επιχειρήσεων "EUTM MALI" στο Μάλι της Αφρικής, "EUFOR Central African Republic" στη Λάρισα και "EUNAVFOR ATALANTA Somalia" στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η ΚΔ, σε αντίθεση με πολλές περιπτώσεις άλλων μικρών κρατών, δεν έχει επενδύσει στην αμυντική διπλωματία μέσω της συμμετοχής σε ειρηνευτικές αποστολές των Ηνωμένων Εθνών αφού συμμετέχει κυρίως συμβολικά και για πολιτικούς λόγους με δύο μέλη στην ειρηνευτική επιχείρηση των Ηνωμένων Εθνών στο Λίβανο (UNIFIL). Ταυτόχρονα, έθεσε στη διάθεση των ειρηνευτικών δυνάμεων τα λιμάνια και την αεροπορική της βάση.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι πρωτοβουλίες αμυντικής διπλωματίας των τελευταίων χρόνων ενισχύουν σημαντικά τη χώρα τόσο σε πολιτικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο.

Επισκέψεις σε ξένα Κράτη και Οργανισμούς

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια σημαντική αύξηση όσον αφορά τον αριθμό των επισκέψεων που πραγματοποιούνται είτε από το πολιτικό είτε από το στρατιωτικό προσωπικό σε ξένες χώρες και οργανισμούς. Ιστορικά, η Ελλάδα ήταν ο κύριος, και πρακτικά ο μοναδικός, προορισμός για επισκέψεις από στρατιωτικές αντιπροσωπείες, καθώς η Ελλάδα υπήρξε ο κύριος αμυντικός εταίρος της Κύπρου. Με την ανάπτυξη μιας πιο εξωστρεφούς

αμυντικής πολιτικής της ΚΔ, υπήρξε μεγάλη αύξηση των επίσημων στρατιωτικών-διπλωματικών επισκέψεων. Το αμυντικό και πολιτικό κατεστημένο της ΚΔ αντιλαμβάνεται τις στρατιωτικές ανταλλαγές υψηλού επιπέδου ως έναν τρόπο ενίσχυσης της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, φιλίας και συνεργασίας με τις ένοπλες δυνάμεις και το αμυντικό κατεστημένο άλλων χωρών.

Συμπεράσματα για την Αμυντική Διπλωματία της ΚΔ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι πρωτοβουλίες αμυντικής διπλωματίας των τελευταίων χρόνων ενισχύουν σημαντικά τη χώρα τόσο σε πολιτικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο. Οι αμυντικές συνεργασίες που ανέπτυξε η ΚΔ εμβάθυναν ακόμα περισσότερο τις ήδη εξαιρετικές πολιτικές σχέσεις που ανέπτυξε, ιδιαίτερα με τις γειτονικές χώρες όπως η Ελλάδα, το Ισραήλ και η Αίγυπτος. Παράλληλα, η Κύπρος εμφανίζεται πλέον ως ένας σημαντικός και σταθερός εταίρος στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Η εικόνα της Κύπρου ενισχύθηκε σημαντικά και σε ένα μεγάλο βαθμό αποδεσμεύτηκε από την αποκλειστικότητα του κυπριακού ζητήματος η οποία μονοπωλούσε την ατζέντα της εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής της χώρας τις τελευταίες δεκαετίες.

Σε επιχειρησιακό επίπεδο, τόσο το ΥΠΑΜ όσο και η Εθνική Φρουρά (ΕΦ) επωφελείται πολυεπίπεδα και πολυδιάστατα. Όλες αυτές οι πρωτοβουλίες δίνουν την ευκαιρία στους Κύπριους αξιωματικούς να αποκτήσουν επιχειρησιακή εμπειρία μέσα από τις κοινές εκπαιδεύσεις αλλά και τα κοινά γυμνάσια με ανώτερους επιχειρησιακά και πιο έμπειρους στρατούς. Η ΕΦ έχει την ευκαιρία να ελέγξει τα στρατιωτικά της συστήματα και να εντοπίσει τις αδυναμίες της. Για παράδειγμα, σε πολλές στρατιωτικές ασκήσεις με το Ισραήλ, ελέγχονται τα συστήματα αεράμυνας της χώρας, δεδομένου ότι η ίδια δεν διαθέτει πολεμική αεροπορία. Παράλληλα, οι κοινές δράσεις αποτελούν μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για τους εμπλεκόμενους αξιωματικούς να διευρύνουν το δίκτυο επαφών τους αναπτύσσοντας σχέσεις με συναδέλφους τους από το εξωτερικό, οι οποίες

στην πορεία του χρόνου ενδεχομένως να φανούν πολύ επωφελείς. Για παράδειγμα, σε χώρες της Μέσης Ανατολής, όπου οι αξιωματικοί έχουν ισχυρό ρόλο στην κοινωνία και αποτελούν πιθανούς μελλοντικούς ηγέτες και αξιωματούχους κυβερνήσεων, καθιστούν αυτές τις επαφές πολύ σημαντικές. Ακόμη, οι αξιωματικοί που βρίσκονται στο εξωτερικό σε πολλές περιπτώσεις λειτουργούν ως 'διπλωμάτες' και έχουν την ευκαιρία να 'διαφωτίσουν' το ξένο ακροατήριο και να προωθήσουν τις θέσεις της χώρας που εκπροσωπούν.

Το κρίσιμο ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο οι υφιστάμενες πρωτοβουλίες αμυντικής διπλωματίας μπορούν να διασφαλίσουν την άμυνα και προστασία της κρατικής κυριαρχίας της Κύπρου. Σε γενικές γραμμές, θα πρέπει να διασαφηνιστεί ότι, σε καμία περίπτωση η αμυντική διπλωματία δεν αποτελεί υποκατάστατο της άμυνας μιας χώρας, ωστόσο αποτελεί μια παράλληλη ενισχυτική διαδικασία. Πρόκειται για δυο παράλληλες διαδικασίες οι οποίες ενισχύουν η μια την άλλη και σε μεγάλο βαθμό είναι αλληλοεξαρτώμενες. Μάλιστα, η ύπαρξη αξιόπιστων ενόπλων δυνάμεων είναι αναγκαία στην ενάσκηση της αμυντικής διπλωματίας στις πλείστες φόρες, όπως απαιτούμενη είναι και η ύπαρξη αναγκαίων και κατάλληλων εργαλείων για την ενάσκηση οποιαδήποτε μορφή διπλωματίας. Στην υπο εξέταση μελέτη, τα θετικά τα οποία αποκομίζει η ΚΔ από τις διάφορες δράσεις της αμυντικής διπλωματίας τόσο σε πολιτικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο δεν μπορούν να αμφισβητηθούν και σε καμία περίπτωση να υποτιμηθούν αλλά ταυτόχρονα δεν θα πρέπει να υπερεκτιμηθούν. Το γεγονός ότι η Τουρκία συνεχίζει τις παραβιάσεις στη κυπριακή ΑΟΖ τα τελευταία χρόνια, με αποκορύφωμα την εκδίωξη του ιταλικού γεωτρύπανο SAIPEM 12000 το 2018, είναι ενδεικτικό των ορίων της υφιστάμενης μορφής των πρωτοβουλιών της αμυντικής διπλωματίας. Επομένως, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η αμυντική διπλωματία (τουλάχιστον στο επίπεδο που έχει αναπτυχθεί μέχρι τώρα) και μεν μπορεί να αποθαρρύνει ορισμένες προκλητικές ενέργειες, ωστόσο δεν μπορεί να τις αποτρέψει ή να τις αποκλείσει.

 Επομένως, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η αμυντική διπλωματία (τουλάχιστον στο επίπεδο που έχει αναπτυχθεί μέχρι τώρα) και μεν μπορεί να αποθαρρύνει ορισμένες προκλητικές ενέργειες, ωστόσο δεν μπορεί να τις αποτρέψει ή να τις αποκλείσει.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονιστούν δύο σημαντικά αλληλοσυνδεόμενα σημεία. Το πρώτον σχετίζεται με το πως 'επικοινωνούνται' αυτές οι πρωτοβουλίες και κατα δεύτερον πως προσλαμβάνονται από το ευρύ κοινό. Η αμυντική διπλωματία θα πρέπει

να τίθεται στη σωστή της διάσταση χωρίς υπερβολές είτε υποτίμησης από τους επικριτές της είτε υπερτίμησης από τους υποστηρικτές της. Στη περίπτωση που οι αμυντικές συνεργασίες προωθούνται είτε ως 'συμμαχίες' είτε ως 'ασπίδες προστασίας' της χώρας δημιουργούν εσφαλμένες εντυπώσεις και προσδοκίες στο εσωτερικό. Η υπερτίμηση για μια συνεργασία και η λεκτική της αναβάθμιση σε συμμαχία στο εσωτερικό, ενδεχομένως να αποθαρρύνει την χώρα με την οποία συνεργάζεσαι ή και άλλους πιθανούς συνεργάτες, θέλοντας να αποφύγουν τις οποιασδήποτε 'ηθικές' δεσμεύσεις οι οποίες εσφαλμένως δημιουργούνται. Σε μια αντίθετη περίπτωση, η υποτίμηση αυτών των πρωτοβουλιών μπορεί να οδηγήσει σε άρνηση μιας σημαντικής, πολιτικής, η οποία αναμφίβολα μπορεί να ενισχύσει την ασφάλεια και να συμβάλει στη προώθηση των εθνικών συμφερόντων.

Επίλογος

Συνοψίζοντας, γίνεται εμφανές ότι τα μικρά κράτη επιδιώκουν να αναπτύξουν την πολιτική της αμυντικής διπλωματίας για να εξυπηρετήσουν διάφορους πολιτικούς και στρατιωτικούς σκοπούς. Η αμυντική διπλωματία μπορεί να βοηθήσει ένα μικρό κράτος σε κάποιο βαθμό να προστατευτεί από απειλές και να διατηρήσει την ασφάλειά του. Ωστόσο, παρά τις προσπάθειες στον τομέα της αμυντικής διπλωματίας, τα μικρά κράτη εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προκλήσεις ασφαλείας. Η αμυντική διπλωματία αποτελεί σημαντικό εργαλείο για τα μικρά κράτη, αλλά δεν απαλλάσσει πάντα αυτά τα κράτη από τις προκλήσεις ασφαλείας που αντιμετωπίζουν. Η ανάλυση της ΚΔ παρέχει μια ενδεικτική περιπτωσιολογική μελέτη που αποδεικνύει ακριβώς τη σημασία της αμυντικής διπλωματίας για τα μικρά κράτη, ενώ ταυτόχρονα υπογραμμίζει και πολλούς από τους περιορισμούς που αντιμετωπίζουν κατά την άσκηση της συγκεκριμένης πολιτικής

Βιβλιογραφία

Aris, S. (2014). Collective security treaty organization. In *Handbook of governance and security* (pp. 554-570). Edward Elgar Publishing.

Bellamy, A., & Williams, P. (2012). Broadening the base of United Nations troop and police contributing countries. International Peace Institute [pdf]

https://www.ipinst.org/wpcontent/uploads/publications/ipi_pub_broadening_the_base.pdf

- Cooper, A., & Shaw, T. (Eds.) (2009). *The diplomacies of small states- Between vulnerability and resilience*. Palgrave Macmillan
- Cottey, A., & Forster A. (2004). Reshaping defence diplomacy: New roles for military cooperation and assistance. Adelphi Paper 365, Oxford University Press.
- Crowards, T. (2002). Defining the category of 'small' states. *Journal of International Development*, 14(2), 143-179.
- Goodman, L. (1996). Military roles past and present. In L. Diamond, & M. F. Plattner (Eds), *Civil-military relations and democracy* (pp. 30-43). Johns Hopkins University Press.
- Hey, J. A. K. (Ed.). (2003). *Small states in the world politics: Explaining foreign policy behavior*. Lynne Rienner Publishers.
- Huntington, S.P. (1957). *The soldier and the state: The theory and politics of civil-military relations*. Harvard University Press.
- Janowitz, M. (1960). *The professional soldier: a social and political portrait*. Free Press.
- Keohane, R. O. (1969). Lilliputians' dilemmas: Small states in international politics. *International Organization*, 23(2), 291-310.
- Lee-Ohlsson, F. (2009). Sweden and development of the European security and defence policy: A bi-directional process of Europeanization. *Cooperation and Conflict*, 44(2), 123-142.
- Meixner, H. (2005). Gentle warriors: Britain's defence diplomacy in Romania since 1990. In D. Deletant (Ed.), *In and out of focus: Romania and Britain. Relations and perspectives from 1930 to the present*. British Council (Romania) and Editura Cavallioti.
- Muthanna, Brig K. A. (2011) 'Military Diplomacy', *Perspectives*, Vol. 5, No. 1: 1-15
- Nugent, N. (2001). *Small states and European integration: The case of Cyprus* [Conference or Workshop Item – Unspecified]. European Union Studies Association (EUSA) – Biennial Conference, May 31, 2001- June 2, 2001. <http://aei.pitt.edu/id/eprint/2153>
- Panke, D, (2012). Dwarfs in international negotiations: How small states make their voices heard. *Cambridge Review of International Affairs*, 25(3), 313-328.
- Papaioakeim, M. (2018). The rise of the Republic of Cyprus' defence diplomacy in its neighbourhood. *Cyprus Review*, 30(1), 95-112.
- Papaioakeim, M. (2022). Defence diplomacy by the Republic of Cyprus: A dynamic policy in the process of maturation. In Z. Tziarras (Ed.), *The Foreign Policy of the Republic of Cyprus: Local, regional and international dimensions* (pp. 311-342). Palgrave Macmillan.
- Papaioakeim, M. (2023). Small States' Defence Diplomacy in a Protracted Conflict Context: The Evolution of the Republic of Cyprus (RoC) Defence Diplomacy (2004 - 2022), (Ph.D. Dissertation- Unpublished).

Pétursson, G. (2020). The Defence Relationship of Iceland and the United States and the Closure of Keflavík base (Ph.D. Dissertation).

Pétursson, G. (2020). The Defence Relationship of Iceland and the United States and the Closure of Keflavík base

Rothstein, R. L. (1968). *Alliances and small powers*. Columbia University Press.

Styan, D. (2016). Djibouti: Small state strategy at a crossroads. *Third World Thematics: A TWQ Journal*, 1(1), 79-91.

Swistek, G. (2012). The nexus between public diplomacy and military diplomacy in foreign affairs and Defence policy. *Connections*, 11(2), 79-86.

UK Ministry of Defence (1998). *Strategic defence review modern forces for the modern world* [White Paper] <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP98-91/RP98-91.pdf>

Wallin, M. (2015). *Military public diplomacy: How the military influences foreign audiences*. American Security Project.

Walt, S. M. (1987). *The origins of alliance*. Cornell University Press.

Williams, A. (2009). The US Military and Public Diplomacy. In P. Seib (Ed.), *Toward a new public diplomacy: Redirecting US foreign policy*. Palgrave Macmillan US.

Winger G., 2014. *The Velvet Gauntlet: A Theory of Defense Diplomacy*. Vienn